

אופן ברכת הלחם

(השוואה למסורת חז"ל)

שאלה: מהו הסיבה לעמידה או ישיבה בשעת בציעת הלחם?

מבוא:

הפתגם האתיופי בשפה התיגרית אומר: "האוכל גדול יותר מהאדם." האוכל מקיים את האדם, אם אין קמח אין אדם, לכן יש לכבד מאוד את האוכל. אין לזלזל באוכל, יש לשמור עליו. גם אופי הסעודה התעצב והושפע מהיחס המיוחד שניתן לאוכל. סעודה משפחתית, למשל, אינה מקובלת בתרבות האתיופית; קודם כול סועדים הגדולים ורק אחר כך הקטנים. האוכל לא מחולק בין הסועדים אלא מונח בצלחת מרכזית שממנה אוכלים הכול. נוהגים להתחיל לאכול יחד. נוהגים שבשעת הסעודה אין משיחין כלל, ואין מפסיקים בסעודה לעניינים שאינם לצורך הסעודה. אסור לאכול תוך כדי הליכה. הנוהג מסעודת הגדולים מועבר ישירות לילדים, אין זורקים אוכל בשום אופן. ותמיד נוהגים להשאיר משהו בצלחת, שלא להיראות גרגרנים. לסיכום, יש לכבד את הלחם. מי שמזלזל באוכל, כפוגע בנפשו ובגופו.

לפי מנהג יהודי אתיופיה אין אוכלים ללא נטילת ידיים, אם מצויים מים בקרבת מקום, ואם לא אוכל ללא נטילת ידיים. לפני הסעודה כולם יושבים, וילד קטן מגיש נטלה לפני כל אחד ואחד, בגדול החל ובקטן כילה. אין חובה לנגב ידיים. נטילת ידיים היא הכנה לדבר העיקרי, ולכן לא בירכו עליה כלל. לאחר הנטילה התחילו לאכול. אם יש קייס בין הסועדים, הקייס פותח בברכה, ואם אין קייס, זקן הסועדים פותח בברכה. לאחר הטעימה של הפותח רשאים כולם להתחיל לאכול. הסעודה נמשכת זמן רב, ולא הזמן הוא העיקר אלא מה שהאדם עושה בזמן הזה. בסיום האוכל ילד עובר שוב לפני הסועדים עם הנטלה, לנטילת ידיים. בנטילה זאת יש הנוהגים לנגב את הידיים, אולי משום שאוכלים עם הידיים, ושטיפה בלבד אינה מספקת להסיר את כל הלכלוך.

מיד לאחר נטילת מים אחרונים הקייס פותח בברכת הודיה לריבון העולם. תוכן הברכה דומה מאוד לברכת המזון. וכך היה אומר: "מה שאכלנו שיהיה לשובע, ומה ששתינו שיהיה לרפואה, ומה שהותרנו יהיה לילדים." ומוסיף בקשה שהאל ימשיך להשפיע עליהם חסדו תמיד, שלא יחסר להם כלום, ושישלח הצלחה בכל מעשה ידיהם. שאר הסועדים מקשיבים לברכה ועונים אמן. בסיום הברכה של הקייס, כל אחד היה מוסיף ברכה אישית כצחות לשונו. ולאחר מכן היתה הצלחת המרכזית עוברת למעגל הילדים הקטנים.

במנהג העדה מברכים ובוצעים את הלחם בעמידה. לפי מסורת חז"ל מברכים ובוצעים מהלחם דווקא בישיבה סביב השולחן. מהי סיבת ההבדל?

העמדות:

1. עמידה דומה לתפילה
2. עמידה זכר למקדש
3. ישיבה משמעה יישוב הדעת
4. ישנם פרטים נוספים במסורת הקהילה בנושא.

עמדה 1 : עמידה כתפילה (הרב יואל)

הישיבה פירושה 'קביעות סעודה', גם בברכת ראשונה, וגם בברכת המזון.

העמידה פירושה תפילה לפני הסעודה, כמו ברוב מנהגי הקידוש.

עמדה 2: עמידה זכר למקדש

עבודת לחם הפנים במקדש נעשתה בעמידה, כמובן.
יש קשרים בין בציעת הפת לעבודת לחם הפנים במקדש.

עמדה 3: ישיבה במסורת חז"ל משמעה יישוב הדעת

1. מסורת ישראל מבקשת שנתייחס למעשה האכילה ברצינות, בתשומת לב ובכבוד ראש.
על כן ממד הישיבה מכון בראש ובראשונה לאכילה עצמה . תנוחת הישיבה מבטאה/ מעוררת את יישוב הדעת.
2. האכילה בישיבה כנ"ל ("מתיישרים לסעודה") גוררת עמה התנהלות הלכתית בהתאם, בקשר לזימון, בקשר למקום הברכה (לפני ואחרי) וגם בקשר לתנוחת הישיבה בזמן הברכה.
3. האוכל בעמידה נראה כאילו הוא נמצא בין שתי הליכות, הוא אוכל כלאחר יד ובהיסח הדעת, הוא חוטף משהו, לא ממש אוכל. (יש לכך גם השלכות בריאותיות, פסיכולוגיות ועוד)
4. אני מניח שכאשר מברכים על האוכל בעמידה רוצים גם לומר משהו על האוכל עצמו, אולי לרומם ולקדש אותו. איני יודע האם הברכה בעמידה נעשית גם באכילה היומיומית או רק באירועים מיוחדים ומקודשים.

עמדה 4. ישנם פרטים נוספים במסורת הקהילה בבציעת הלחם (מיסלאו בידגליון) .

הברכה על הלחם או הדבו (באמהרית) נעשה בעמידה בין בחול בין בשבתות ובמועדים, החיתוך של הדבו לא נעשה בידיים אלה בסכין, האדם שמברך על הדבו חותך אותו לשלושה חלקים לאורך

נשים צעירות שעדיין לא סיימו וסת מקבלות מהצד של הדבו ונשים מבוגרות מקבלות מהאמצע של הדבו, שאלתי את אבי למה דווקא כך נוהגים לחתוך את הדבו תשובתו הייתי שהעיניין קשור לזכר בריאת האדם הראשון.

שאלה: הרב שמשון

האם הבציעה מתחילה מהמקום האפוי ביותר?

תשובה: שמואל טגניה

הבציעה מתחילה מהמקום האפוי ביותר שזה למעלה משום שזה הכי משובח כמו שאנו רואים בהלכה שאומרים שיש עניין שדווקא משם יבצעו את הלחם לאחר ברכת המוציא

תמיכה: מיסלאו בידגלין

לא מחייב איך החיתוך נעשה באופן שווה, אני באופן אישי ממשיך את המסורת ומברך המוציא לחם...היות שאיני בקיא בברכות בשפת הגעז. מסורת ביתא ישראל מועברת מאב לבן ולא נהוג לשאול שאלות, עושים את זה כך וזהו כפי שנהגו להגיד "כך אבותינו נהגו לעשות."

